

JYVÄSKYLÄ MİMARLIK POLİTİKASI VE PROGRAMI

Çeviri: Senem Zeybekoğlu

Jyvässkylä Kenti Mimarlık Politikası Programı 17.06.2002 tarihinde Jyvässkylä Belediye Meclisi tarafından onaylanmıştır.

JYVÄSKYLÄ’NİN KENT İMGESİ KENDİNİ GÖSTERİYOR

Belediye Başkanı Pekka Kettunen

1990’ların ortalarında, Jyvässkylä için yeni bir kentsel strateji belirlendi. Bundan birkaç yıl sonra Jyväsjarvi Gölü kıyısı için bir kentsel program yayınlandı. Bu program, gölün kıyısında ve kentin hemen merkezinde insan merkezli bir teknoloji yerleşimi kurmayı öngören bir kentsel ütopya içermekteydi.

Önemli bir yapısal değişimden geçen Jyvässkylä, gelişimini hızlandıracak gücü sağlamak amacıyla yeni oluşturduğu ortaklık stratejisini kullandı. Kentin hızlı yükselişi de geniş ölçüde yankı uyandırdı. 1999 ve 2000 yıllarında Jyvässkylä kenti en iyi girişim politikası ve imaj yaratma etkinliği alanlarında ulusal ödüllere layık görüldü.

Jyvässkylä’nın yükselişi kentin çehresinde de yansımaları buldu. Kent merkezinde, Jyväsjarvi Gölü kıyısında şu anda on bin uzmanlık bir yerleşim alanı şekilleniyor. Üniversitenin Ylistönnine bölgesindeki güzel binalar, on yıldan fazla bir zamandır kentin imajını güçlendiriyor. Agora, başlangıcından itibaren bir başarı öyküsüydü. Lutakko’nun yeni nirengi noktası, 15 katlı Innova binası, bu bölgeden geçenlerin dikkatini cezbediyor.

Öte yandan, Jyvässkylä’da, kendini beğenmişliğe kapılmak gibi bir lüksümüz yok. Kentsel stratejimiz doğrultusunda, kentimizi ve kentimizin çehresini dışarıdan gelenlerin de gözüyle görmek; kendimizi uluslararası ölçülere göre değerlendirmek istiyoruz.

Dr. Topi Antti Äikäs, başarıya ulaşmış iki Fin kentinin - Oulu ve Jyvässkylä - öykülerini imaj araştırması perspektifinden yola çıkarak irdelleyeceği iki yıllık bir araştırma programına başladı. Karşılaştırma yapılacak uluslararası örnek, Madrid kenti olarak belirlendi. Kuşkusuz Jyvässkylä’nın ortağımız Oulu’nun başarı öyküsünden öğreneceği çok şey var. Uluslararası

pazarda Oulu kenti, kendini mitik Lapland'ın girişindeki Teknoloji Kenti olarak tanıtıyor. Jyväskylä'nın kendi gelenekleri düşünüldüğünde, "İnsancıl Teknoloji Kenti" tanımı en uygun terim gibi görünmektedir. Bu tanım, kağıt makineleri yapımı becerisini, psikolojide birinci sınıf deneyimi ve iletişim teknolojisi ile gelen devrimi bir arada barındırmaktadır.

İnsan merkezli bir teknoloji üzerine düşünmek için, Alvar Aalto veya Arto Sipinen tarafından tasarlanmış bir binadan daha iyi bir yer bulmak olanaksızdır. Bu ünlü mimarların çok sayıdaki eserleri kentin önemli noktalarında konumlanmıştır. Jyväskylä, Finlandiya'da kendi mimari politikasına ait bir programı onaylayan ilk kenttir. Belediye meclisinin kararı, kentteki mimarlığın ve yapısal çevrenin kalitesini daha da ileri götürmek amacıyla ortak bir sonuca varıldığının göstergesidir.

ULUSAL VE BÖLGESEL ÖLÇEKTE PROGRAMLAR

Hükümetin mimarlık politikası, **Devlet Konseyi** tarafından, kamu idarelerince yürütülecek etkinliklerin hedeflerini belirlemek amacıyla 17.12.1998 tarihinde onaylanmıştır. Bunun ardından, **Doğu Finlandiya Eyaleti** 20.11.2000 tarihinde, diğer pek çok hedefin yanında, bölgenin kendine özgü karakterini korumak ve geliştirmek amacıyla bir mimarlık politikası programının taslağını oluşturmuştur. Her iki program da belirli birtakım eylemler için somut önerilerin yanısıra uyulacak kuralları içermektedir.

Hükümetin programında, mimarlığın tanımı üç temel üzerine kurulmuştur: **İşlevsellik, sağlamlık ve güzellik**. Program, çıkış noktalarını aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

- Hükümet, kamu kurumları veya hükümetin kendisi tarafından finanse edilecek, ve tüm Finlandiya **yapı sektörü için örnek teşkil edecek** yüksek kaliteli bina projeleri için çağrıda bulunur.
- **Yasalar ve yönetmelikler** oluşturulurken, yaşam çevresinin mimari kalitesi ile ilgili etkilerin değerlendirilmesine gereken özen gösterilmelidir.
- **Binaların korunması** ve Finlandiya'nın mimari mirasının himaye edilmesi için doğal bir strateji geliştirilmelidir.
- Eğitim Bakanlığı mimarlığın statüsünün **kültür ve sanat** alanlarında güçlendirilmesi için aktif olarak çalışmalıdır.
- Bina ve yapı sektöründe, maliyet-etkin bir kültürün teşvik edilmesi amacıyla, kalite odaklı **gelişim projelerine** başlanılacaktır.

- Hükümet, kamu sektöründe inşaat alanında rol alan kuruluşları, örnek teşkil edecek çözümler ve tasarımcıların seçilmesi amacıyla, farklı biçimlerde ve taleplere uygun olarak düzenlenmiş **mimari tasarım ve planlama yarışmalarından** daha fazla faydalanılması konusunda teşvik eder.
- Eğitim Bakanlığı, belli bir kalitede uygulanmış projelerin ve bu projelerin müelliflerinin hak ettikleri biçimde tanınmaları amacıyla yapıları çevre ve mimarlık alanında bir **ödül sistemi** geliştirmenin yollarını araştıracaktır.

Doğu Finlandiya programı, bölgesel ve yerel idari ölçekte mimarlık ve çevre üzerinde etkili olabilecek araçları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bunlar:

- **Mimarlık eğitiminin** tüm yaş gruplarına yönelik olarak artırılması.
- **Toplumun** mimarlık ve çevre konularında bilgilendirilmesi.
- Yerel yönetim ölçeğinde planlama ve mimarlık alanlarında yeterli ölçüde **uzmanlığa** yer verilmesi.
- Bölgenin **mimari mirasının** araştırılması ve korunması konularına daha fazla ilgi gösterilmesi.
- Yapı alanlarının **planlanma ve bakımlarının uzmanlarca** yapılması.

YEREL HEDEFLER

Jyväskylä'nın mimarlık politikası programı yerel bir karakter taşımaktadır ve yapısal çevrenin kalitesinin artırılması amacıyla yerel hedefler belirlemiştir. Bu program yeni kentsel stratejiyi çıkış noktası olarak almaktadır.

- Yaratıcılık ve sahip olunan güçlü özelliklerin bir araya getirilmesini hedefleyen bir kent vizyonu ve arazi kullanımında tekil projelerin ihtiyaçlarının ve sınırlarının çok ötesine geçen bir kentsel anlayış. İşlevsel alanlara kimi elemanlar eklenmekte ve bu eklemlenme sürecinin ortaya çıkardığı yeni kollar, işleyiş potansiyelini ve içsel sinerjiyi artırmaktadır.
- Gelişme, dengeli bir kentsel bir politika fikrine dayanmaktadır: Denge ise, rekabet becerisi, sosyal uyum ve sürdürülebilir çözüm perspektifleri ile elde edilebilir.
- Fantastik olan gerçekçiliktir: Fantezi ortadan kaybolduğunda, ekonomik temeller de çatlamış demektir.

Büyümenin merkezi olan kent, çevre üzerinde oluşturduğu hızlı değişikliklerle inşaat sektöründe yer alanlar için kimi zorluklar üretir. Bir kentin tepeleri, gölleri gibi doğal özelliklerinin kent içindeki hakim konumları ve erişilebilirlikleri, aynı zamanda o kentin en önemli çekim odaklarıdır. Bu özelliklerinin korunması ve öne çıkarılması bir kentin tüm yapılanmasının başlangıç noktası olarak düşünülebilir. **Dünyanın en iyi mimarisine** sahip olmak amacıyla kentimiz son yıllarda, özellikle planlama, mimari araştırma ve etkinlikler, mimarlık yarışmaları ve mimari alanda uluslararası ortaklıklara yatırım yapmıştır. Gerçek hayatın koşulları hedeflediğimiz her şeyi elde etmemize olanak tanımasa bile, iyi mimarlık ve kaliteli bir çevre, ancak kendi işimize yönelik yeterince yüksek hedefler koyduğumuzda elde edilebilir. Böylelikle biz elimizden gelenin en iyisini yapmış olacağız ve sonuç da mümkün olan en iyi sonuç olacaktır.

Jyväskylä, kendini bilinçli olarak **modern mimarlıkla özdeşleştirmiş** bir kenttir. Jyväskylä, akademisyen Alvar Aalto'nun hayatının erken döneminin büyük kısmını geçirdiği ve ilk ofisini açtığı kenttir. Kentte, Aalto'nun kariyerinin çeşitli dönemlerinde tasarladığı yirmi dördün üzerinde bina bulunmaktadır. Bu programın amaçlarından biri de, **kent planlamasında Aalto'nun mirasını öne çıkarmaktır**. Jyväskylä genç bir kenttir; 1830'lara dayanan grid planın işlerlik kazanması, büyük ölçüde, aynı zamanda kent merkezinin çevresinde yeni konut alanlarının gelişmesine tanıklık eden 20. yüzyılın ikinci yarısında olmuştur.

Kent merkezinin Jyväsjärvi Gölü, Harju Nehri ve üniversite arasında sıkışmış olan konumu bir değişikliği de beraberinde getirmiştir: Büyüme için uygun olan tek yönün açılmasını sağlamıştır. 1960'ların kent planlamasının açık yapısı, grid planın bütünleşmesine olanak tanımıştır. Her ne kadar uyum ve kalite yönünden bir miktar daha ilerleme gerekse de, bir bütün olarak kent merkezi 20. yüzyılın çeşitli katmanlarını yansıtmaktadır ve ölçek bakımından dengelenmiştir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 20. yüzyılda Jyväskylä'da gerçekleşen yapım faaliyetini belirgin hale getiren kalitesidir. Kadın mimarlar olan Vivi Lönn ve Elsa Borg tarafından yüzyılın başında tasarlanmış olan binalar, halen kentin çehresi için büyük önem taşımaktadırlar. Rautpohja'nın işlevsel apartman binaları, Jyväskylä Üniversitesi'nin eski kampüsü, Viitaniemi, Lohikoski, Kortepohja, Kuokkala ve Lutakko, hepsi de kendi dönemlerinin örnekleri ve kentsel planlama alanında eğilimleri belirleyicidirler. Bu alanların büyük çoğunluğu **mimarlık yarışmalarına** dayalı olarak inşa edilmişlerdir: Kentin bu tip yarışmalar düzenleme konusunda bugün de devam eden güçlü gelenekleri vardır; örneğin 2001'de beş yarışma düzenlenmiştir.

Profesör Arto Sipinen'in 1970'lerdeki üniversite yapılarının tasarımından bugüne uzanan üretimi, kentin genel görünümüne Aalto benzeri bir "zamandan bağımsızlık" kazandırmıştır.

Kent, **uluslararası yeni mimarlığın** zirvesinde gelişimini sürdürmektedir; bunun örneklerinden birisi, 1998'de düzenlenmiş olan Müzik ve Sanat Merkezi uluslararası yarışmasıdır. Birincilik ödülünü kazanan İsviçre'den Zita Cotti ile Martina Hauser, halen proje üzerinde çalışmaya devam etmektedir. 2001 sonbaharında, uluslararası ölçekte isim yapmış İsviçreli mimarlardan Peter Zumthor kentin merkezinde bir konut bloğunu planlamaya başlamıştır. Genç mimarlar arasında düzenlenen "European 6" yarışmasını kazanan Cristina Diaz-Moreno and Efrén Garcia Grinda da, Äijälänranta'da yer alan ve müstakil evlerden oluşan bu kompakt bölgenin planlanmasında katkı sağlayan isimlerdendir. Buna ek olarak, Jyväskylä 1990'ların ortalarından itibaren uluslararası **mimarlık yaz okullarına ve seminerlere** düzenli olarak ev sahipliği yapmaya başlamıştır; bunlar arasında en önemlileri Alvar Aalto Sempozyumu, Mimarlık İçin Tasarım Sempozyumu ve Alvar Aalto Akademisi tarafından üç yıllık aralıklarla düzenlenen mimarlık araştırmacıları konferansı, yıllık Mimarlık Sondajları yaz okulu ve Ranko Radovic'in Uluslararası Konut ve Planlama Federasyonu (IFHP) yaz okulu sayılabilir. Bu etkinlikler her yıl, kentin gelişimine dışarıdan bir perspektif sağlamakla kalmayıp dünyaca tanınmasında önemli bir rol oynayan yüzlerce mimarı ve mimarlık öğrencisini Jyväskylä'da buluşturmaktadır.

PROGRAMIN HEDEFLERİ

Programın hedefi, **kentin yapılı çevresinin kalitesini yükseltmek** için gerekli olan araçları oluşturmaktır. Yapılı çevre yalnızca binalardan ibaret değildir, aynı zamanda sokak mekanlarını, yeşil alanları, sokak mobilyaları ve donatılarını, aydınlatma elemanlarını, bankları, reklam panolarını, vb. de içerir. Bu, programda öngörölmüş önerilere politik ve ekonomik bir bağlılık gerektirir. Programın hedeflerinden bir de, kent sakinlerinin kentsel çevrede yapılan değişiklikleri anlamalarına yardımcı olmak ve özellikle, bu değişimlerin uzun vadeli ve kaliteli olmalarını talep etmelerini sağlamaktır. Program büyük ölçüde hükümetin mimarlık politikası programına ve onun hedeflerine dayanmaktadır, ancak yerel hedefleri ve özellikle hem bunların gerçekleştirilmesi hem de denetlenmesi için gerekli olan somut önlemleri ön planda tutar. Mimarlık politikası programı çerçevesinde hazırlanan diğer bir program, belediye meclisinin onayını takiben kaleme alınacaktır.

JYVÄSKYLÄ KENTİ MİMARLIK POLİTİKASI PROGRAMI

1. Mimarlık Eğitimi İçin Hedeflerin Oluşturulması

Yeni Arazi Kullanımı ve Yapı Yasası'na göre, kentliler planlama ve inşaat konularında daha da fazla söz hakkına sahip olmalıdırlar. Taraflar çevrelerini inşa etme ve bunun sunacağı olanaklar konusunda daha bilgili oldukları zaman, uzmanlarla ve karar verme mekanizmalarıyla gerçekleşen diyalog da etkili çalışır ve daha anlaşılır hale gelir.

Mimarlık eğitimi bize çocukluktan itibaren yapılı çevremize dikkat etmeyi ve bu konuda gerçekleşen tartışmalarda yer alabilmeyi öğretir. Uygun bir mimarlık eğitimi, yapı endüstrisinde denetim ve rehberlik gereksinimlerini azaltacaktır; aydınlanmış ve sorunlara eleştirel yaklaşan vatandaşlar çevrelerinin doğal çevreyle 19. yüzyıl çiftliklerindeki gibi uyum içinde olmasını garanti edeceklerdir.

Jyvässkylä'daki Alvar Aalto müzesi, mimarlık eğitiminin doğal ve deneyimli bir yürütücüsü ve geliştiricisi konumundadır. Aalto'nun kent içindeki etkileyici üretimi, tüm kentteki yapı sektörü için olduğu kadar mimarlık eğitimi için de iyi bir temel teşkil etmektedir.

Önlemler:

- Mimarlık eğitimi için bir gelişim programının oluşturulması.
- Bireylerin/kuruluşların kendi alanlarında uzman bilgisiyle donatılması ve mimarlık eğitiminin gelişimini destekleyecek bir işbirliği ağı oluşturulması.

2. Yüksek Kalite Örneği Olarak Kent Planlaması, Yapım ve Denetim İşlevi

Kişinin kendisi için belirlediği mümkün olan en yüksek hedef, en iyi sonucu, en iyi örneği üretir. Kentsel çevre komitesi, kent için yeni bir çehre yaratılmasında en etkili olan dayanışma birimidir. İşleyiş biçimi, bir araya gelişi ve etkileme gücü değerlendirmeye tabi olmalıdır.

Hedefe ulaşmak, kaynakların doğru bir şekilde kullanılmasına bağlıdır; yapılan uygulamaların ekonomik hedefleri artı değer olarak kaliteyi, yaratıcılık ve gelişme fırsatlarını içermelidir.

Önlemler:

- Bütünün kalitesini yükseltecek yöntemler bulmak amacıyla, ilgili taraflara yönelik olarak bir seminer düzenlenmesi.

- Kentsel çevre komitesinin işini yeniden tanımlamak için bir birim oluşturulması.
- Yapı denetimi kaynaklarının güçlendirilmesi için planlama aşamasında bir mimara görev verilmesi.

3. Yönetmeliklerin Hazırlanması Aşamasında Mimari Kaliteye Verilecek Önem

Çok fazla genellemeye dayanan ya da yorumu zor olan bir planlama yönetmeliğinin önemi neredeyse sıfıra eşittir. Aynı durum, planlama ve uygulama aşamaları arasındaki bağlantılar için de geçerlidir: Planı çizen kişi, inşaatı onaylayan kuruluş ve söz konusu projenin tasarımcısı arasındaki işbirliği, pürüzsüz bir şekilde gerçekleşmelidir. Yönetmeliklerin geliştirilmesinde asıl hedef bilindik yöntemleri bir yana bırakmak ve söz konusu alanın kalitesine yönelik özel hedeflere yoğunlaşmak olmalıdır.

Önlemler:

Kent planlaması ve yapı denetiminin, planlama yönetmeliklerinin geliştirilmesi ve kaliteyi artırıcı planlama yönetmelikleri için temel ilkelerin oluşturulması konularında, bunların kullanımını da güçlendirecek şekilde, daha yakın işbirliği yapması.

4. Binaların Korunması İçin Bir Strateji Geliştirilmesi

Binaların korunmasına yönelik olarak alınan önlemler 1970 yılına kadar uygulamaya konmamıştır. Önemli sayıda bina kent planı aracılığıyla koruma altına alınabilmiştir. Diğer taraftan, korunmaya değer binalar hayatın normal akışında, sürekli olarak ve beklenmedik bir biçimde ortaya çıkmaya devam etmektedir. Bu, ilgili tüm taraflar için dezavantaj oluşturan bir durumdur: Mülk sahibi, burada vakit geçirmeksizin bir proje gerçekleştirmek isteyenler ve kent strüktürünün farklı katmanlarının korunması için çaba gösterenler.

Önlemler:

- Güncelliğini kaybetmiş kent planlarının yeniden gözden geçirilmesi ve yenilenmelerinde bir öncelik sırası belirlenmesi.
- Binaların korunması için bulundukları bölgenin önemine göre bir sınıflama sisteminin oluşturulması.
- Yerel bir perspektiften hareketle bina koruma ilkelerine yönelik kuralların oluşturulması.

5. Mimarlık ve Sanat Arasındaki İşbirliğini Güçlendirmek

Mimarlık bir sanattır, ancak aynı zamanda üst düzeyde bir işbirliğinin ürünüdür. Farklı sanat biçimlerini mimarlık ve çevreyle birleştirmek bütünü tamamlayabileceği gibi yaşamsal bir detayı da ortaya koyabilir. Sanatın elde edilmesiyle ilgili en önemli engel genellikle paradır; yapıyı çevre projelerine daha başlangıç aşamalarından itibaren sanatı dahil etmek bu nedenle de hayati bir önem taşımaktadır.

Önlemler:

- Kamu binaları projelerinde sanata ayrılacak miktarın yüzdesi ile ilgili bir tavsiye kararına varılması.
- Ofis bloklarının ve apartman yapılarının inşasında sanata ayrılacak miktarın yüzdesi ile ilgili bir tavsiye kararına varılması.
- Yöntemlerin saptanması için ilgili tüm taraflara yönelik olarak bir seminer düzenlenmesi.

6. Mimarlığı Desteklemek İçin Gelişim Projelerinin Başlatılması

Mimarlığın geliştirilmesinde, uluslararası işbirliğinin yanında farklı biçimleriyle yerel düzlem de hayati bir önem taşımaktadır. Jyväskylä, yapıyı çevrenin araştırılması ve geliştirilmesi yönündeki çabalarında, yerel eğitim kuruluşlarından henüz yeterince faydalanmamıştır.

Önlemler:

- Jyväskylä bölgesini etkileyen Avrupa Birliği projelerine aktif katılım sağlanması
- Jyväskylä Üniversitesi ve diğer eğitim kuruluşlarıyla, bu konuda yazılmış olan tezlerin de kullanımını içerek şekilde daha fazla işbirliğine gidilmesi

7. Örnek Oluşturacak Çözümlerin Bulunması ve Planlama Kalitesinin İyileştirilmesi

Amacıyla Mimarlık ve Planlama Yarışmalarının Düzenlenmesi

Yarışmalar mimar ve planlılara becerilerini göstermeleri için bir olanak sağlarken, hem yeni yetenekleri su yüzüne çıkarır hem de eski ellerin önemini teyit etmiş olur. En iyi durumda bir yarışma, işveren tarafın tanıtımını ve medyada isminin duyulmasını sağlamakla kalmaz, bunun da ötesinde, yeni ve uğrunda mücadele edilecek bir ürün de sunar. Jyväskylä'nın en iyi binalarının ve alanlarının büyük bir çoğunluğu yarışmalar aracılığıyla hayat bulmuştur.

Yarışma genel olarak bir proje için fikirleri ve temel kavramları sağlar. Daha ileriki aşamalarda kazanan projede önemli düzeltmeler yapılabilir; bununla beraber temel düşünce son üründür. Yarışmanın hazırlık aşaması ve hedefleri büyük bir dikkatle belirlenmelidir.

Önlemler:

Önemli oldukları düşünülen konular ve alanlar için her yıl en az iki mimarlık ve planlama yarışmasının düzenlenmesinin hedef olarak belirlenmesi.

8. Başarıyla Uygulanmış Proje Ödülleri

Ödül verilmesi ve etkinliğin medyada geniş kapsamlı olarak duyurulması, çevre kalitesinin iyileştirilmesi açısından basit ve maliyet-etkin bir çözümdür. İyi bir örnek sadece projeyi gerçekleştirenler için değil, aynı zamanda yeni yapı şemaları üretecek olan plancılar ve tasarımcılara için olumlu düşünceler oluşturacaktır.

Önlemler:

- Mimari Proje (Eylem) / Apartman Binası / Küçük Ev / Genel Şema / Yılın Çevre Dostu Çözümü dallarında ödüller dağıtılması